

Prologas

Mergina, kokia kadaise buvau

Jie sudėjo lapelius su vardais į dubenį ir ėmė traukti. Dešimt vardų, dešimt merginų. Merginos drebėjo tarsi katyčiai, pakišti po varvančiu čiaupu. Joms šios maudynės nežadėjo nieko gero. Vyrai, traukiantys popieriaus skiauteles, buvo Islamo valstybės kariai ir kiekvienas jų pasiims po merginą kaip vergę.

Naima žiūrėjo į savo rankas, kraujas mušė į ausis. Šalia stovinti mergaitė buvo jaunesnė už ją, apie keturiolikos, ji inkštė iš baimės, bet kai Naima pamėgino paimti ją už rankos, vienas vyrų nusijuosė diržą ir kirčiu išskyrė jas.

Tas vyras buvo vyresnis ir stambesnis už kitus, gal apie šešiasdešimties, atsegtu kelnų diržu ir žiauria šypsena lūpose. Iki tol Naima devynis mėnesius praleido Islamo valstybės nelaisvėje. Žinojo, kad nė vienas tų vyrų nėra geraširdis, tačiau meldėsi, kad tik jos vardo neištrauktų šis.

– Naima, – perskaitė jos vardą kitas, vardu Abu Danunas. Atrodė jaunesnis, beveik kaip jos brolis, barzdaplaukiai ant smakro vis dar it pūkas, gal jo širdis ne tokia sudiržusi nuo žiaurumo.

Vyrai ir toliau traukė lapelius. Stambiajam teko mergaitė šalia jos. Tada jis kitiems kažką pasakė arabiškai, sukrapštė dvi gurgždančias dolerių šimtines ir šveitė ant stalo. Abu Danunas gūžtelėjo, įsikišo pinigus į kišenę ir ištiesė savo popieriaus skiautelę.

Po kelių minučių stambuolis jau grūdo Naimą į savo juodą „Land Cruiser“ ir nusivežė Mosulo gatvėmis. Kadaisė ji svajojo apsilankyti šiame mieste, bet dabar čia šių pabaisų sostinė, jie sugriovė jos namus ir prievarta – kartu su tūkstančiais kitų – išsivedė šešis brolius ir seseris.

Ji dairėsi pro užtamsintus stiklus. Senis, sėdintis vežime, čaižė botagu savo asilą, kad šis pagaliau trūktelėtų iš vietos, žmonės ėjo apsipirkti, o visos moterys gatvėse dėvėjo juodus hidžabus. Keista matyti, kad kiti žmonės tebegyvena kasdienį gyvenimą, tarsi ji žiūrėtų filmą.

Naimos pagrobėjas buvo irakietis Abdulas Hasibas, mula. Religinieji patys blogiausi.

– Jis darė su manimi, ką norėjo, – vėliau papasakojo Naima. – Mušė, prievartavo, tampė už plaukų, vėl prievartavo... Aš priešinausi, tad jis imdavosi smurto, mušdavo. Sakė: „Tu mano *sabaya* – vergė.“

– Po to tik gulėdavau ir stengdavausi mintimis pakilti aukščiau kūno, galvodavau, jog tai nutiko kokiai kitai merginai, kad jis negalėtų pasigviešti manęs visos.

– Jis turėjo dvi žmonas ir dukrą, bet jos nė piršto nepajudino, kad man padėtų. Kada netenkindavau jo geidulių, turėjau atlikti visus namų ruošos darbus. Kartą ploviau indus, atėjo viena iš žmonių ir privertė mane išgerti tabletę – kažką panašaus į „Viagra“. Jos taip pat duodavo man kontraceptikų.

Naima atsikvėpdavo tik tada, kai mula kas dešimt dienų išvykdavo į Siriją apsilankyti kitoje kalifato dalyje.

Maždaug po mėnesio Abdula Hasibas pardavė ją už keturis tūkstančius penkis šimtus dolerių kitam irakiečiui, klestinčiam verslininkui Abu Achlai.

– Abu Achla valdė cemento gamyklą, turėjo dvi žmonas ir devynis vaikus. Du jo sūnūs kovojo už Islamo valstybę. Šiuose namuose manęs laukė tas pats, jis prievartavo mane, paskui nuvežė pas savo draugą Abu Suleimaną ir pardavė už aštuonis tūkstančius dolerių. Abu Suleimanas pardavė mane Abu Daudui, šis pralaikė savaitę ir pardavė Abu Faisaliui, bombų gamintojui Mosule. Jis prievartavo mane dvidešimt dienų, tada pardavė Abu Badrui.

Iš viso ją perpardavė dvylikai skirtingų vyrų. Naima vardijo juos vieną po kito, jų *nom de guerre** ir tikruosius vardus, net jų vaikų vardus. Įsiminė juos visus, kad tie vyrai gautų, ko nusipelnė.

– Baisiausia, kad jie pardavinėjo mus vienas kitam, tarsi būtu me ožkos, – kalbėjo Naima. – Bandžiau nusižudyti, iššokti iš automobilio. Kartą radau tablečių ir išgėriau jų daug. Bet atsipeikėjau. Tarsi net mirtis manęs nenorėtų.

Aš rašau knygą apie prievartavimus karo metu. Tai pigiausias vyrui žinomas ginklas. Jis sugriauna šeimas ir ištuština kaimus. Paverčia jaunas merginas atstumtosiomis, trokštančiomis, kad jų gyvenimas baigtųsi dar beveik neprasidėjęs. Taip pradedami vaikai, kurie kasdien primena savo motinoms apie jų išniekinimą ir kurie dažnai atstumiami bendruomenės kaip „blogo kraujo“. Tik istorijos knygose apie tai visuomet nutylima.

Kaskart, kai manau, jog jau mačiau blogiausia, sutinku ką nors kaip Naima. Su džinsais ir languotais marškiniais, juodais sportba-

* Karinis slapyvardis (čia ir toliau – *vert. past.*).

čiais, į uodegėlę surištais tamsiai kaštoniniais plaukais, blyškiu, švariai nupraustu veidu ji atrodė kaip paauglė, nors dabar jai dvidešimt dveji, o pagrobta buvo vos aštuoniolikos. Mes susėdome ant pagalvėlių jos švariai iššluotoje palapinėje Khankės pabėgėlių stovykloje Irano šiaurėje, netoli Dohuko, kur eilių eilės baltų palapinių tapo namais tūkstančiams jazidų. Kalbėjomės daug valandų. Pradėjusi Naima nenorėjo sustoti. Ir nors kartais prajukdavo, atskleisdama smulkias šunybes, iškrėstas keršijant pagrobėjams, taip nė karto ir nenusišypsojo.

Prieš man išeinant, Naima apvertė telefoną ir parodė paso nuotrauką kitoje pusėje. Ten buvo ji, besišypsanti mokinė, ir tik tai jai liko iš vaikystės, kai dar nieko nebuvo girdėjusi apie prievartą karo metu.

– Privalau tikėti, kad aš vis dar ta pati mergina, – pasakė Naima.

* * *

Tikriausiai manote, kad kare „nuolat prievartaujama“, kaip ir grobstoma. Nuo tada, kai vyras išėjo į karą, jis gviesėsi moterų – kad pažemintų savo priešą ir atkeršytų, patenkintų savo geidulį arba tiesiog todėl, kad galėjo. Išties seksualinė prievarta karo metu tokia įprasta, kad kalbėdami apie sugriautą miestą visuomet paminime prievartavimus.

Kaip moteris, dirbanti srityje, kur dominuoja vyrai, rengti reportažus apie karą ėmiau visai atsitiktinai. Mane domino ne fronto linija, o tai, kas vyksta užnugaryje – kaip žmonės geba kartu gyventi, išmaitinti, mokyti ir rasti prieglobstį savo vaikams ir apsaugoti senolius, kai aplink griūva pasaulis.

Viena afganė motina pasakojo, kaip gremžė samanais nuo akmenų, kad pamaitintų savo vaikus, kai jie ėjo per kalnus norėdami išsigelbėti nuo bombų. Apgulus Rytų Alepo senamiestį motinos vaikams darė sumuštinius iš kepintų miltų ir lapų, šildydavosi degindamos baldus ar langų rėmus, o bombos tuo metu vertė gatves pilkomis dulkėmis. Mianmaro kareiviams išžudžius jų vyrus ir sudeginus lūšneles, rohinjų moterys nešė vaikus į saugią vietą per miškus ir upes.

Šių moterų vardų nerashite įrašytų istorijos knygose ar iškalto ant karo memorialų, stovinčių traukinių stotyse ar miestų centre, bet man tikrosios didvyrės yra jos.

Kuo ilgiau dirbu ši darba, tuo didesnę nerimą išgyvenu – ne vien dėl matyto siaubo, bet dėl to, kad pasaulis dažniausiai išgirsta tik pusę istorijos, nes informaciją paprastai renka vyrai. Net dabar šių konfliktų istorijas iš esmės pasakoja vien vyrai. Vyras rašo apie vyrus. Kartais moterys rašo apie vyrus. Tik karą išgyvenusių moterų balsas lieka neišgirstas. 2003 metais, pirmoje karo su Iraku pusėje, buvau viena iš šešių laikraščio „The Sunday Times“ korespondentų karo veiksmų regione, dirbau ten iki pat nuverčiant Sadamo Husei-

no vyriausybę. Vėliau, perskaičiusi reportažus, pamačiau, kad trys mano bendradarbiai vyrai ir dvi moterys savo straipsniuose nepaminėjo nė vienos irakietės moters. Tarsi jų ten net nebūtų buvę.

Ne vien rašytojai laiko karo kraštus vyrų teritorija. Moterys dažniausiai nedalyvauja karus užbaigiančiose derybose, nors ne viena studija parodė, jog taikos sutarčių dažniau laikomasi, kai jas sudarant dalyvauja moterys.

Vis galvodavau, kad mes, moterys, karo zonoje esame saugesnės, kad moterims jaučiama tam tikra pagarba. Tačiau teroristų grupotėms ir blogio pirkliais tai nepažįstama. Akivaizdu, kad daugelyje dabartinių konflikto zonų moterims daug pavojingiau. Per pastaruosius penkerius metus, keliaudama iš šalies į šalį, išvydau tiek sukrečiančių žiaurumų prieš moteris, kiek neregėjau per tris dešimtmečius, kol dirbau užsienio korespondente.

Norint įsitikinti, jog prievartavimai kare jokia naujiena, tereikia apsilankyti didžiosiose pasaulio galerijose ar pasklaidyti klasiką. Pirmoji istorinė knyga Vakarų istorijoje, parašyta Herodoto, prasižymėjo daugybe moterų pagrobimų – pradėdant finikiečiais, paskui graikais, galiausiai trojiečiai pagrobė Eleną, atsakydami į graikų invaziją į Aziją ir persų kerštą. „Tiesą sakant, moterų niekas niekada nepagrobė, jei jos pačios to nenorėtų“, – rašė Herodotas, jau tada davęs užuominą, kaip vyrai rašys istoriją. Homero „Iliadoje“ graikų generolas Agamemnonas pažada Achilui apščiui moterų, jei šis užims Troją: „Jeigu Priamo aukštą tvirtovę dievai duos išgriauti, dvidešimt moterų Trojos galėsi sau pasiimti.“ Tiesą sakant, ši nesantaika tarp dviejų vyrų išsiplieskė dėl to, kad Agamemnonas buvo priverstas atsisakyti moters, kurią iš Achilo pasiėmė sau kaip „dovaną“. Prievartavimai ir plėšimai buvo atlygis rekrūtams, kuriems

nemokėjo, ir užkariautojams, kad pabrėžtų savo pergalę baudžiant ir pavergiant priešus. Romėnai tai vadino *vae victis* (vargas užkariautiesiems).

Ir tai vyko ne tik antikiniiais laikais. Jei pasektume senovės graikų, persų ir romėnų, Aleksandro Didžiojo pėdsakais, pasidomėtume šviesiaplaukių mėlynakių vaikų gija, palikta visoje Centrinėje Azijoje, Japonijos imperijos armijos „paguodos moterimis“ ir masiškai Raudonosios armijos karių per Antrąjį pasaulinį karą prievartautomis vokietėmis, pamatytume, kad moterys nuo seno buvo laikomos karo grobiu.

„Vyro atradimą, kad jo genitalijos gali pasitarnauti kaip ginklas sėjant baimę, galima priskirti prie svarbiausių priešistorinių laikų atradimų kartu su išmokimu įkurti ugnį ir pasigaminti pirmą negrabų akmeninį kirvį“, – teigė amerikiečių rašytoja Siuzana Braunmiller savo sensacingoje knygoje apie prievartavimus „Prieš mūsų valią“ (*Against Our Will*), išleistoje 1975 metais.

Seksualinė prievarta kare yra toks pat ginklas kaip mačėtė, kuoka ar kalašnikovas. Pastaraisiais metais etninėms ir sektantų grupėms iš Bosnijos ir Ruandos, Irako ir Nigerijos, Kolumbijos ir Centrinės Afrikos Respublikos prievartavimas yra tarsi sąmoninga strategija, vos ne masinės destruktijos ginklas, kuris ne tik griaua savigarbą ir terorizuoja bendruomenes, bet ir sunaikina varžovų etniškumą ar, anot prievartautojų, bedieviškumą.

– Mes užkariausime jūsų Romą, sulaužysime jūsų kryžius ir paimsime į vergiją jūsų moteris, – savo pranešime Vakarams perspėjo Abu Mohamadas al Adnanis, Islamo valstybės atstovas spaudai, kai 2014 metais teroristai įsiveržė į Šiaurės Iraką ir Siriją ir pagrobė tūkstančius merginų, tokių kaip Naima.